

Askolan kunnan Osallisuusohjelma 2025–2029

Sisällys

1.	Mitä on osallisuus?	2
2.	Osallisuus Askolassa	3
2.1.	Osallisuuden muodot ja nykytila	4
2.2.	Askolan kunnan osallisuuden ja viestinnän kanavat	6
3.	Osallisuuden kehittäminen	8
3.1.	Vastuut ja arviointi	9
4.	Yhteiskehittämisellä kohti osallisuutta	10
4.1	Yhteiskehittämisen hyödyt	10
4.2	Periaatteet	10
4.3	Yhteiskehittämisen toimintamalli	11

1. Mitä on osallisuus?

Osallisuus on monitahoinen ja hieman vaikeaselkoinenkin käsite. Sen on määritelty syntyvän osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen kautta. Osallisuus pitää sisällään oletusta kuulluksi tulemisesta, mielipiteiden ilmaisusta sekä vaikuttamisen mahdollisuuksista. Lisäksi se rakentuu yhteiskuntaan ja yhteisöön kuulumisesta sekä niissä toimimisesta. Osallisuus on aina subjektiivinen ja tunneperäinen, tilannesidonnainen kokemus.

Yhteiskuntatasolla osallisuus voi tarkoittaa kansalaisten mukanaoloa lainsäädännön valmistelussa, kuntasuunnittelussa tai kansallisten terveystieteiden laadinnassa ja arvioinnissa. Käytännössä tämä voi tapahtua edustuksellisen demokratian, poliittisen päätöksenteon tai järjestöedustuksen kautta. Palvelujen ja organisaatioiden tasolla osallisuudessa korostuu asiakkaiden rooli palveluiden käyttäjinä ja sitä kautta vaikuttajina palveluiden kehittämisessä sekä arvioinnissa esimerkiksi asukasraatien muodossa. Yksilötasolla asiakas toimii asianomaisena, jolloin aktiivinen toimijuus ja kumppanuus voidaan varmistaa hyvän vuorovaikutuksen kautta sekä mahdollistamalla osallisuus asiakkaan oman palvelun suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Osallisuudella on paljon positiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. Se lisää turvallisuuden tunnetta, tulevaisuuden uskoa sekä uskoa omiin mahdollisuuksiin elämän eri osa-alueilla. Tutkimusten mukaan osalliseksi itsensä kokeva ihminen tekee hyvinvointiaan tukevia valintoja, koska hän pystyy katsomaan pitkälle tulevaisuuteen. Osattomuutta kokeva ihminen taas näkee edessään vain riskejä ja kielteisiä asioita.

Osallisuuden kokemus linkittyy yhteen useiden ilmiöiden kanssa (kuvio 1.). Kuviosta on nähtävissä, että osallisuuden kokemus voi olla sekä syy, että seuraus. Matala osallisuuden kokemus voi heikentää toiminta- ja työkykyä, mutta yhtä lailla toiminta- ja työkyvyn haasteet voivat heikentää osallisuutta. Tämä aiheuttaa kierrettä, joka voi johtaa positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Negatiiviseen kierteeseen voidaan kuitenkin vaikuttaa osallisuuden edistämällä.

Kaikkien, erityisesti heikommassa asemassa olevien väestöryhmien osallisuutta edistämällä, osallistamisella ja tarjoamalla vaikutusmahdollisuuksia voidaan ehkäistä köyhyyttä, eriarvoisuutta, yksinäisyyttä ja sitä kautta syrjäytymistä. Osallisuus lisää kiintymistä omaan lähiympäristöön ja yhteisöön. Osallisuus edistää koko väestön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Kuvio 1. Osallisuuden yhteys muihin ilmiöihin.

2. Osallisuus Askolassa

Osallisuuden kokemuksen lisääminen on yksi Askolan kunnan strategisista tavoitteista. Osallisuus mahdollistaa myös muiden strategiaan kuuluvien tavoitteiden saavuttamista. Sen avulla on mahdollisuus lisätä hyvinvointia, terveyttä sekä vahvistaa turvallisuuden tunnetta. Osallisuus voi myös auttaa siinä, että päätökset ovat paremmin valmisteltuja, mikä osaltaan auttaa kestävän talouden saavuttamisessa ja ylläpitämisessä.

Osallisuus merkitsee sitä, että jokainen kokee tulleensa kuulluksi sekä tuntee olevansa osa omaa yhteisöä. Osallisuus pitää sisällään mahdollisuudet vaikuttaa sekä omaan elämään että yhteisiin asioihin. Se yhdistetään helposti vain osallistumiseen ja vaikuttamiseen, mutta todellisuudessa osallisuus pitää sisällään paljon muutakin. Joskus pelkkä osallisuuden mahdollisuuden tarjoaminen lisää osallisuuden kokemusta. Toisinaan taas riittää, että saatavilla on selkeää, luotettavaa ja ajantasaista tietoa.

Asukkaiden osallistumisen mahdollistaminen on kuntien lakisääteinen tehtävä. Kuntalain mukaan kunnan toimintaan vaikuttaminen ja oikeus osallistumiseen on tarjottava sekä asukkaille että palveluiden käyttäjille. Osallisuuden tapoja ei ole kuitenkaan määritelty tarkasti vaan jokainen kunta itse määrittelee, miten osallisuutta toteutetaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää esimerkiksi järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä mahdollistamalla asukkaiden osallistuminen palvelujen suunnitteluun ja niiden kehittämiseen.

Tässä dokumentissa on määritelty osallisuuden käsitettä, sen muotoja ja vaikutuksia. Lisäksi kuvataan, miten osallisuutta toteutetaan Askolan kunnassa ja mitkä ovat osallisuutta lisäävät kehityskohteen. Dokumentin lopussa kuvataan myös yhteiskehittämisen periaatteet.

2.1. Osallisuuden muodot ja nykytila

Osallisuuden nykytilaa on kartoitettu Askolan kuntalaiskyselyllä vuonna 2023 sekä Kuntaliiton toteuttamalla kuntalaiskyselyllä 2024. Lisäksi kunnan poikkihallinnollinen työryhmä koosti tietoa ja näkemyksiä siitä, miten omalla palvelualueella asiakkaita osallistetaan ja miten osallisuutta voisi entisestään parantaa. Asukkaiden vastauksissa tuli esiin, että tutuimmat osallisuuden kanavat ovat kyselyihin vastaaminen sekä suora yhteydenotto kunnan päättäjiin ja työntekijöihin. Vierain osallisuuden muoto oli aloitteen jättäminen.

Kuntalaiskyselyssä osallisuudesta nousi esiin tärkeitä kehittämisen kohteita. Asukkaat toivoivat avointa palautekanavaa ja enemmän kyselyitä. Toivottiin myös, että kyselyjen tuloksista tiedotettaisiin paremmin. Kuntalaiset toivovat säännöllisiä tapaamisia sekä avoimia kohtaamisia kuntapäättäjien ja kunnan työntekijöiden kanssa esimerkiksi kyläiltojen muodossa. Lisäksi esiin nousi toive vaikuttaa ja antaa palautetta asioihin jo suunnitteluvaiheessa. Vastauksissa tuotiin esiin tiedottamisen lisäämisen ja tiedusteluihin vastaamisen tärkeyttä sekä peräänkuulutettiin myös kuntalaisten omaa vastuuta osallistua ja kehittää kuntaa yhdessä.

Henkilöstön raporteista ilmeni, että asiakkaita osallistetaan palvelualueilla aktiivisesti ja monipuolisesti. Osallistaminen ja osallisuus voi kuitenkin jäädä näkymättömäksi tai työskentelytapoja ei mielletä joko työntekijöiden tai asiakkaan puolelta osallistamiseksi ja mahdollisuudeksi vaikuttaa. Osallistamisen lisäämistä pidettiin tärkeänä ja ennen kaikkea osallistamisen näkyväksi tekemistä.

Osallisuuden muotoja voidaan luokitella neljään luokkaan.

Tieto-osallisuus: mahdollistaa keskustelun ajankohtaisista aiheista esimerkiksi kunnan henkilöstön, viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kanssa. Mahdollistaa ajantasaisen, ymmärrettävässä muodossa olevan tiedon saannin kunnan asioista.

Suunnitteluosallisuus: mahdollistaa osallistumisen erilaisten kuntalaisten arkeen vaikuttavien hankkeiden ja päätösten suunnitteluun.

Päätösosallisuus: mahdollistaa osallistumisen kuntalaista ja kuntalaisten elinympäristöä koskevan päätöksenteon valmisteluun ja päätösten tekemiseen.

Toimintaosallisuus: mahdollistaa osallistuminen kunnan toimintaan ja tapahtumiin.

Askolassa edistetään asukkaiden osallisuutta monin eri keinoin. Kuntalaki määrittää asukkaille tietyt lakisääteiset osallistumisoikeudet ja loput osallisuuden mahdollisuuksista ovat kunnan vapaaehtoisesti toteuttamia. Oheisissa laatikoissa on kuvattu Askolassa toteutuvia osallisuuden muotoja ja tapoja. Lakisääteiset osallistumisoikeudet erottuvat laatikoista lihavoituna tekstinä.

Tieto-osallisuus

- Yhteydenotto päättäjiin tai kunnan henkilöstöön
 - Kasvokkain, puhelimitse tai sähköpostin välityksellä
- Monikanavainen viestintä
 - Kunnan asioista tiedotetaan monissa erilaisissa viestintäkanavissa, esimerkiksi kunnan verkkosivuilla ja sosiaalinen media kanavissa
 - Kohtsillään Askolassa - toimintakalenteri
- Asukkaille suunnatut kyselyt ja palautekanava kunnan verkkosivuilla

Suunnitteluosallisuus

- Erilaiset info- ja keskustelutilaisuudet
 - Osallistuva budjetointi
 - Järjestöfoorumit
 - Lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan toimintaan ja hankintoihin varhaiskasvatuksessa ja opetustoimessa
- Nuoret pääsevät esittämään toiveita heihin liittyvän toiminnan kehittämistä nuoriso- ja työllisyystoimissa
- Asukkaille suunnatut kyselyt
 - Yrittäjäillat
 - Kaavoituksen tilaisuudet (lakisääteiset osallistumis- ja arviointisuunnitelmat)

Päätösosallisuus

- Osallistuva budjetointi
- **Vammais- ja vanhusneuvosto**
- **Nuorisovaltuusto**
- **Vaalit ja kansanäänestykset**
- **Päätäjänä toimiminen**
- **Oikaisuvaatimukset**
- **Lakisääteiset kuulemiset**

Toimintaosallisuus

- Tapahtumiin osallistuminen
- mahdollisuus osallistua myös niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen
- Vapaaehtoistyöhön osallistuminen
 - esimerkiksi kunnan vapaaehtoistyön mahdollisuudet
- Yhdistyksissä ja seuroissa toimiminen

2.2. Askolan kunnan osallisuuden ja viestinnän kanavat

viestintäkanava	tavoite	kohderyhmä	sisältö
kunnan verkkosivut <ul style="list-style-type: none"> • Askola.fi • Visitaskola 	-Tarjota lakisääteistä tietoa -Kunnan markkinointi -Antaa mahdollisuuden palautteen antamiseen sekä ajankohtaisen tiedon saamiseen	-Asukkaat, elinkeinoelämä, sidosryhmät ja matkailijat	-Ajankohtainen ja lakisäätellinen tieto kunnan asioista -Tietoa kunnan tarjoamista palveluista sekä tapahtumista -Kunnan palautekanava
Facebook	-Toimia ajankohtaisena uutisoinnin kanavana kunnan asioista - Tarjota mahdollisuus palautteen antoon ja kommentointiin	-Tärkein kohderyhmä asukkaat, mutta suunnattu myös muille seuraajille	-Ajankohtaiset uutiset kunnan asioista ja tapahtumista
X (Twitter)	-Mahdollistaa vuoropuhelua kunnan ajankohtaisista asioista - Tiedottaa ajankohtaisista asioista	- Asukkaat, sidosryhmät, elinkeinoelämä	- Ajankohtaiset uutiset kunnan asioista

Instagram	-Kunnan toiminnasta kertovan visuaalisen materiaalin esiintuominen ja jakaminen -Markkinointi	-Asukkaat, matkailijat, sidosryhmät	-Eryteisesti visuaalisen materiaalin välityskanava
Henkilökohtainen tapaaminen	-Mahdollistaa henkilökohtaiset yhteydenotot kunnan henkilöstöön sekä valtuutettuihin	-Asukkaat, elinkeinoelämä, sidosryhmät ja matkailijat	-Sisältö riippuu siitä, kehen kunnan henkiöön otetaan yhteyttä -Voi olla mitä tahansa kunnan toimintaan liittyvää
Puhelin	-Mahdollistaa henkilökohtaiset yhteydenotot kunnan henkilöstöön sekä valtuutettuihin	-Asukkaat, elinkeinoelämä, sidosryhmät ja matkailijat	-Sisältö riippuu siitä, kehen kunnan henkiöön otetaan yhteyttä -Voi olla mitä tahansa kunnan toimintaan liittyvää
Sähköposti	-Mahdollistaa henkilökohtaiset yhteydenotot kunnan henkilöstöön sekä valtuutettuihin	-Asukkaat, sidosryhmät, elinkeinoelämä ja matkailijat	Sisältö riippuu siitä, kehen kunnan henkilöön otetaan yhteyttä -Voi olla mitä tahansa kunnan toimintaan liittyvää
Ilmoitustaulut	-Informoida kunnan virallisista päätöksistä	-Asukkaat	-Kunnan viralliset päätökset
Kunnantalon asiakaspalvelu	-Asiantasaisten tiedon ja palveluiden tarjoaminen - mahdollistaa asiointin kasvokkain	-Asukkaat, elinkeinoelämä, sidosryhmät ja matkailijat	-Toimii asiakaspalvelupisteenä, joka tarjoaa tietoa ja palveluita -kokoustilojen vuokraus
Wilma ja Daisy	-Tiedottaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen asiakkaita palveluita koskevista ajankohtaisista asioista	Varhaiskasvatuksen ja opetustoimen asiakkaat	-Palveluita koskeva tiedottaminen ja informaatio
Toimintakalenteri Kohtsilällä Askulassa	-Jaetaan jokaiseen kottitalouteen, jotta varmistetaan yhdenvertaisuus tiedon saannissa -Antaa informaatiota erityisesti niille asukkaalle, jotka eivät käytä internettiä	-Asukkaat	-Kunnan uutisia -Tietoa tapahtumista ja toiminnasta kunnan alueella -Kunnan toimipisteiden aukioloajat
Kyselyt ja palautteet	-Antaa asukkaalle mahdollisuuden kommentoida, vaikuttaa ja antaa palautetta kunnan toiminnasta	-Asukkaat	- Kunnan asiat
Lehdet (Uusimaa, Itäväylä)	-Tiedotetaan kunnan asioista	-Lehden lukijat	-Kunnan yleiset asiat -Lakisäätöiset kuulutukset

			-Tapahtumat
Info- ja keskustelutilaisuudet	-Antaa tarkennettua tietoa kunnan tietystä tapahtumasta, hankkeesta yms. -Dialogin mahdollistaminen	-Asukkaat, elinkeinoelämä ja sidosryhmät	Teemoitetut sisällöt
Lehdistötilaisuudet ja mediatapaamiset	-Ylläpitää vuoropuhelua median kanssa	-Media	-Antaa tietoa medialle merkittävistä kunnan hankkeista, tapahtumista ja päätöksistä

3. Osallisuuden kehittäminen

Osallisuus on kunnan strateginen tavoite. Tavoitteen saavuttamiseksi osallisuutta sisäistetään organisaation tavaksi toimia. Kunnan toiminnasta pyritään luomaan avoimempaa, näkyvämpää ja osallisuusmyönteisempää niin, että kuntaa kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa.

Osallisuus on osa toimintakulttuuria

- Osallisuus huomioidaan toiminnassa ja mahdollistetaan osallisuus toiminnan kehittämiseen, suunnitteluun ja arviointiin.
- Vahvistetaan avointa vuoropuhelua asukkaiden ja sidosryhmien kanssa.
- Kannustetaan asukkaita ottamaan matalalla kynnyksellä yhteyttä kunnan henkilökuntaan ja päättäjiin. Varmistetaan, että asukas saa vastauksen yhteydenottoonsa.
- Tarkastellaan osallisuuden kehittymistä säännöllisesti.

Asukkaiden tietoisuuden lisääminen

- Viestitään osallisuuden mahdollisuuksista ja tuodaan niitä esiin selkeässä muodossa esimerkiksi verkkosivuilla.
- Lisätään päätöksenteon läpinäkyvyyttä tiedottamalla kunnan päätöksenteosta ja tuomalla esiin päätöstekoprosessin aikaiset osallistumisen mahdollisuudet.

Osallisuuden mahdollisuuksien kehittäminen

- Vahvistetaan osallisuuden keinojen toimivuutta niin, että niihin on helppo osallistua matalalla kynnyksellä.
- Mahdollistetaan vuoropuhelu asukkaiden ja kunnan henkilöstön sekä päättäjien välillä esimerkiksi keskustelutilaisuuksien kautta.

3.1. Vastuut ja arviointi

Valtuusto

- Huolehtii, että asukkailla on saatavilla monipuolisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.
- Asettaa tavoitteet strategia- ja talousarvion tasolla.

Kunnanhallitus

- Hyväksyy osallisuusohjelman ja seuraa osallisuuden toteutumista kunnassa.
- Huolehtii, että asukkailla on saatavilla riittävästi tietoa valmisteltavana olevista asioista sekä niiden valmisteluun liittyvistä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Vaikuttamistoimielimet

- Varmistavat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja niiden kehittämistä.
- Osallistuminen toiminnan suunnitteluun asioissa, joilla on vaikutusta ikäihmisiin, vammaisiin henkilöihin sekä lapsiin ja nuoriin.

Palvelualueet

- Varmistavat osallisuuden toteuttamisen oman palvelualueen sisällä.
- Raportoivat osallisuuden toteutumisesta vuositasolla tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi osallisuuden tavoitteet, seuranta ja raportointi toteutuu hyvinvointikertomuksen kautta.

Asukkaat

- Pystyvät osallistumaan osallisuusohjelman toteutumisen seurantaan, esim. asukkaiden kokemuksia kartoittavien kyselyjen avulla.

Lisäksi sidosryhmillä on merkittävä rooli osallisuuden kehittämisessä ja toteuttamisessa. Esimerkiksi järjestöt ja yhdistykset tarjoavat monenlaista matalan kynnyksen osallisuuden mahdollisuuksia ja keräävät myös tietoa asukkaiden tarpeista, joita voidaan hyödyntää osallisuuden kehittämisessä.

Osallisuuden edistäminen sisältyy keskeisesti hyvinvointisuunnitelmaan, jossa määritellään tarkemmin myös seurantamittarit ja arvioidaan osallisuuden edistämistä ja tehtyjä toimia.

4. Yhteiskehittämällä kohti osallisuutta

Yhteiskehittämällä voidaan vahvistaa osallisuutta ja varmistaa sen toteutumista. Yhteiskehittämällä voidaan luoda uusia tuotteita, palveluita ja ratkaisuja yhdessä eri toimijoiden kanssa. Yhteiskehittäminen voi olla strategian kehittämistä, uusien toimintamallien tai prosessien suunnittelua, toimitilojen suunnittelua tai hankesuunnittelua. Yhteiskehittäminen tukee uuden oppimista, vahvistaa osaamista ja on yksi osallistamisen ja osallisuuden kanava.

Yhteiskehittämisen avulla organisaatiolla on mahdollisuus nähdä asioita asiakkaan silmin ja kehittää ratkaisuja perustuen asiakkaiden tarpeisiin. Sen avulla vahvistetaan tietoon perustuvaa toimintaa ja avoimuutta. Asiakasryhmiä ovat yhtä lailla sisäiset asiakkaat eli henkilöstö sekä ulkoiset eli niin sanotusti käyttäjä- tai sidosryhmäasiakkaat.

Yhteiskehittämisen periaatteet perustuvat Askolan kunnan arvoihin positiivisuus, turvallisuus, osallisuus, kestävyys, joustavuus ja rohkeus sekä toteuttaa strategisia tavoitteita

- Osallistava ja avoin toimintatapa
- Asukkaiden ja henkilöstön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

4.1 Yhteiskehittämisen hyödyt

Yhteiskehittämällä voidaan saavuttaa monia hyötyjä niin organisaation kuin kehittämiseen osallistuvien tahojenkin kannalta. Keskeisiä hyötyjä on mahdollisuus uuden oppimiseen, tiedolla johtamisen vahvistamiseen ja sitä kautta toiminnan tehostamiseen sekä resurssien hyödyntämiseen. Tätä kautta taas päästään siihen, että toiminta lisää vaikuttavuutta ja mahdollistaa osallistumista.

4.2 Periaatteet

Yhteiskehittäminen on:

- Osallistavaa ja luovaa
- Yhdessä työskentelyä joko fyysisesti tai verkkovälitteisesti
- Tiedon nostamista asiakasrajapinnalta päätöksentekoon
- Yhdenvertaista; kaikki ovat kehittämisessä yhdenvertaisia toimijoita

Yhteiskehittämisen piirteitä:

- Avoimuus ja läpinäkyvyys
- Tuo esille piileviä tarpeita

- Mahdollistaa syvän asiakasymmärryksen rakentumisen ja sitä kautta helpottaa päätöksen tekoa
- Luo vahvempaa, positiivisempaa ja yhteisöllistä kulttuuria ja vahvistaa ymmärrystä ja luottamusta
- Tuo esille aiemmin tehdyn työn ja osaamisen

Hyvän yhteiskehittämisen edellytyksiä:

- Kaikilla on mahdollisuus osallistua omana itsenään, itselle luontaisella tavalla
- Osaava fasilitointi ja vahva kommunikaatio läpi kehittämisprosessin
- Johto on aktiivisesti mukana ja tukee kehittämistä
- Tavoitellaan arvon tuottamista asiakkaalle
- Tuloksella on omistaja – joka varmistaa asian eteenpäin viemisen ja mahdollisen jatkokehittämisen

4.3 Yhteiskehittämisen toimintamalli

1. Arviointi osallistamisen mahdollisuuksista ja miksi osallistetaan
2. Määritellään mitä yhteiskehittämisellä tavoitellaan; asiakasymmärryksen lisäämistä, henkilöstön sitouttamista, jatkuvan tiedon tuottamista
3. Valitaan osallistajat sen mukaan, millaista tietoa haetaan ja mitä arvoa yhteiskehittäminen antaa sisäiselle tai ulkoiselle osallistujalle. Arvioidaan keiden tulisi osallistua, keneltä voidaan pyytää apua

4. Määritellään missä aikataulussa osallisuus toteutetaan
5. Määritellään mittarit ja varmistetaan, että yhteiskehittämällä kerättävä tieto tukee tulosten saavuttamista
6. Valitaan osallistaminen tavat, jotka tukevat tiedon ja tavoitteiden saavuttamista sekä asiakkaan mahdollisuuksia osallistua
7. Lähdetään toteuttamaan. Arvioidaan syntynyttä tietoa ja tuloksia. Arvioidaan myös yhteiskehittämisen toimintamallia ja kehitetään sitä entistä paremmaksi.

Lisätietoa ja linkkejä avuksi

<https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>

<https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/demokratia-ja-osallisuus/kunta-laisten-osallisuuden-edistaminen>

<https://www.kuntaliitto.fi/yhteiskehittaminen>

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2021/2110-kuinka-onnistua-yhteiskehittamalla>

<https://innokyla.fi/fi>